

3.ÜNİTE

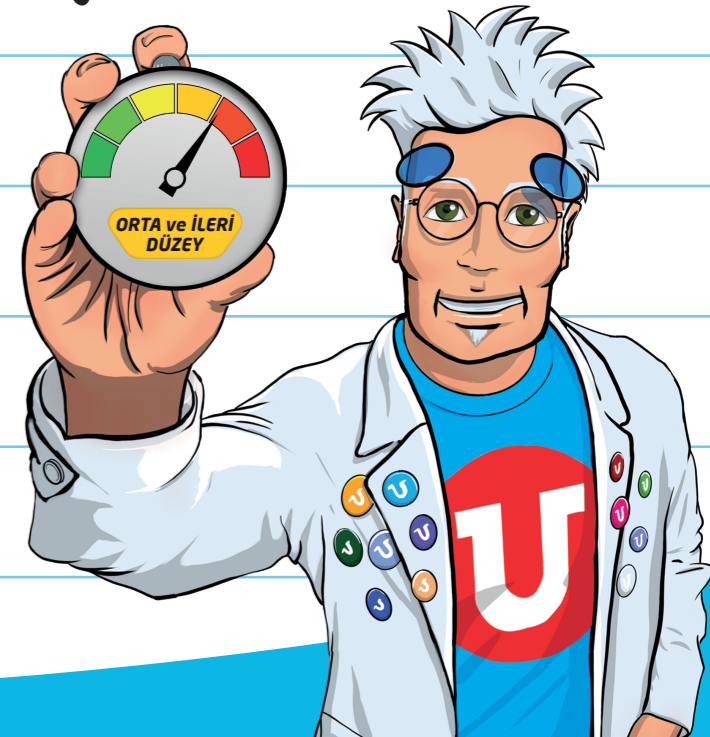
U

TYT Orta ve İleri Düzey
Coğrafya Soru Bankası

Türkiye'de Dış Kuvvetler ve
Yer Şekillerinin Genel Özellikleri

ERTAN VARLIK

TÜRKİYE'DE DIŞ KUVVETLER VE YER ŞEKİLLERİNİN GENEL ÖZELİKLERİ

Türkiye'nin Ovaları

Türkiye Platoları

**Türkiye'de Yer Şekillerinin Oluşumunda
Dış Kuvvetlerin Etkisi**

→ TÜRKİYE'NİN; DAĞLARI, OVALARI, PLATOLARI VE TÜRKİYE'DE YÜZEYİN ŞE-
KİLLENMESİNDE DIŞ KUVVETLERİN ETKİSİ

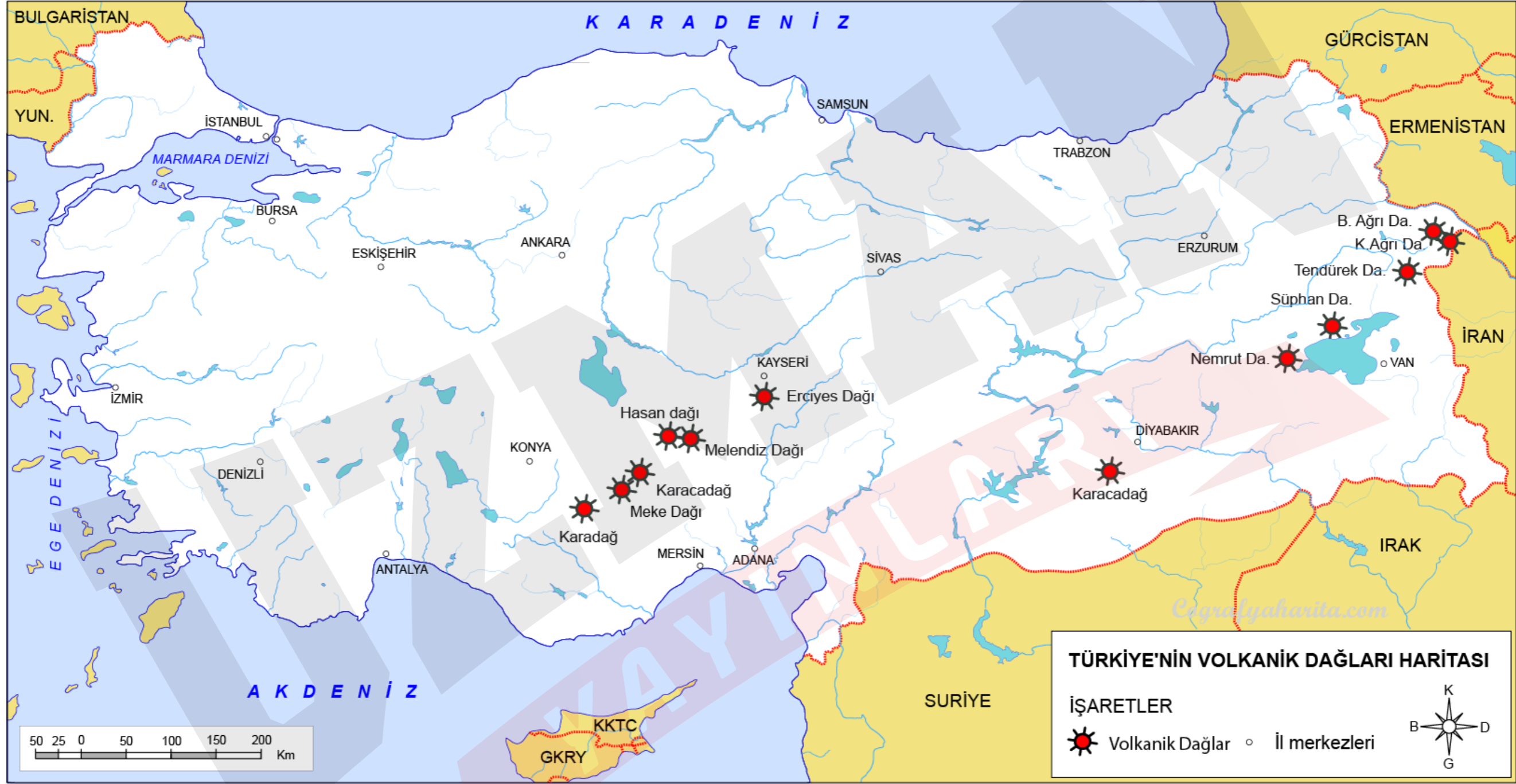
TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

A) Kıvrım Dağları

B) Kırık Dağları

C) Volkanik Dağlar

TÜRKİYE 'NİN OVALARI

A) TEKTONİK OVALAR

→ En yaygın ova türüdür. Ege kıyılarındaki graben alanlarında oluşan ovaların başlıcaları Bakırçay, Gediz ,Büyük Menderes ve Küçük Menderes'tir. Balıkesir, Adapazarı, Düzce, Bolu, Niksar, Erbaa, Erzincan, Erzurum, Pasinler, Iğdır, Malatya, Bingöl, Muş ve Amik ülkemizdeki tektonik ovaların başlıcalarıdır.

B) KARSTİK OVALAR

→ Karstik ayrışmalar sonunda oluşmuşlardır. Muğla, Kestel, Korkuteli, Burdur, Tefenni, Elmalı ve Acıpayam ovaları örnek verilebilir.

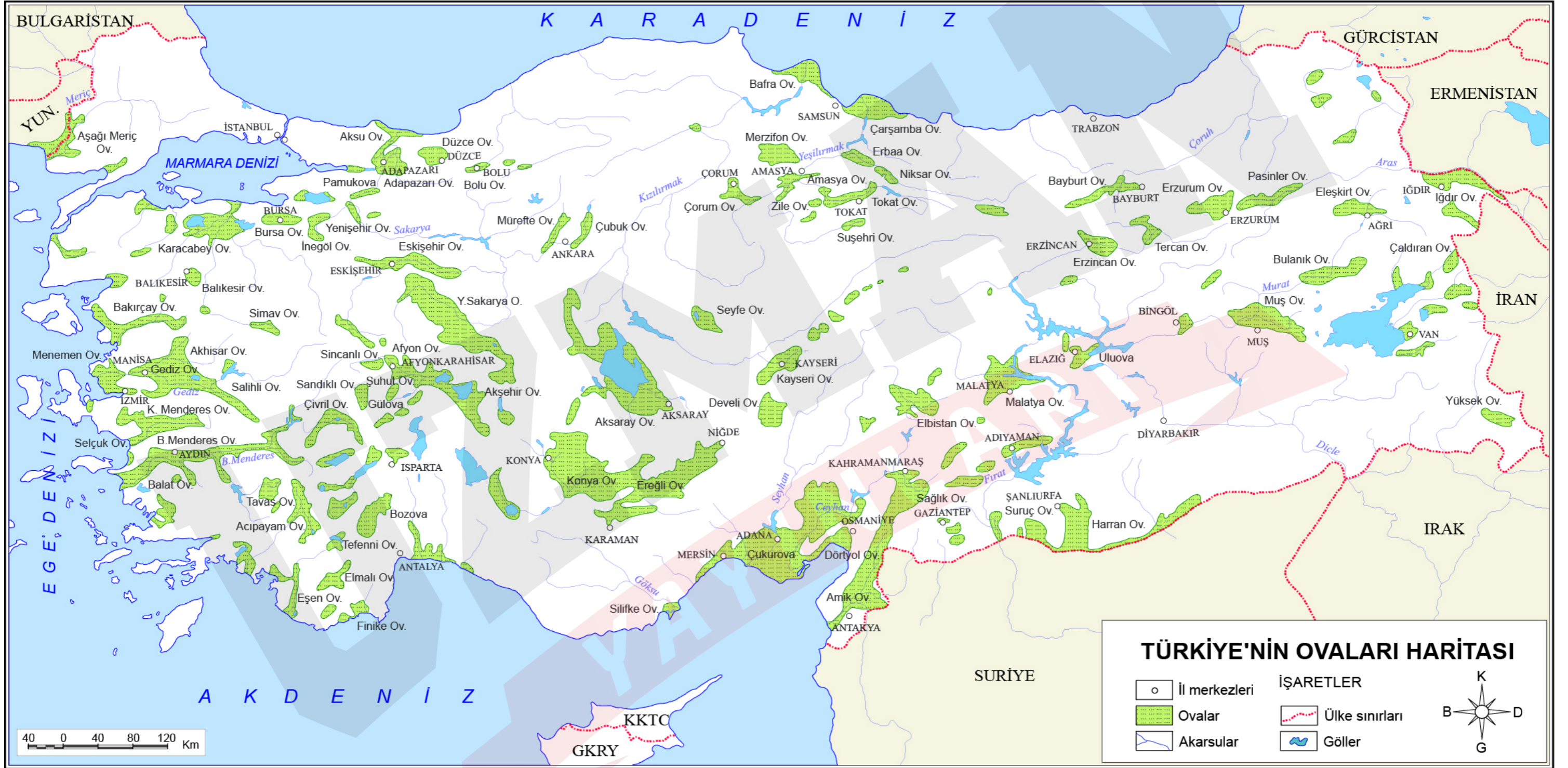
C) DELTA OVALARI

- Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin taşıdığı alüvyonları Akdeniz'de biriktirmesiyle oluşan Çukurova delta ovalarının en büyüğüdür.
- Göksu Nehri'nin oluşturduğu Silifke,
- Kızılırmak'ın oluşturduğu Bafra,
- Yeşilirmak'ın oluşturduğu Çarşamba,
- Büyük Menderes'in oluşturduğu Balat,
- Gediz'in oluşturduğu Menemen,
- Meriç'in oluşturduğu Meriç diğer delta ovalarıdır.

D) ESKİ GÖL TABANI OVALARI

- Türkiye'deki ovalardan bazıları da Senozoik'in Tersiyer Dönemi'ndeki göl tabanlarında oluşmuştur. Bu alanlardaki göllerin kurumasiyla meydana gelen ovaların başlıcaları Konya, Ereğli, Aksaray ve Akşehir'dir.

TÜRKİYE PLATOLARI

→ Platoların bir kısmı, lav düzlüklerinin akarsular tarafından aşındırılmasıyla oluşmuştur. Doğu Anadolu'daki platolar, bu türdendir. Akdeniz'deki platolar, karstik düzlüklerin aşınmasıyla oluşmuştur. İç Anadolu'daki platolar ise aşınarak deniz seviyesine yaklaşmış düzlüklerin yükselmesi ve bu yüksek düzlüklerin akarsular tarafından yarılmasıyla meydana gelmiştir.

TÜRKİYE'DE YER ŞEKİLLERİNİN OLUŞUMUNDA DIŞ KUVVETLERİN ETKİSİ

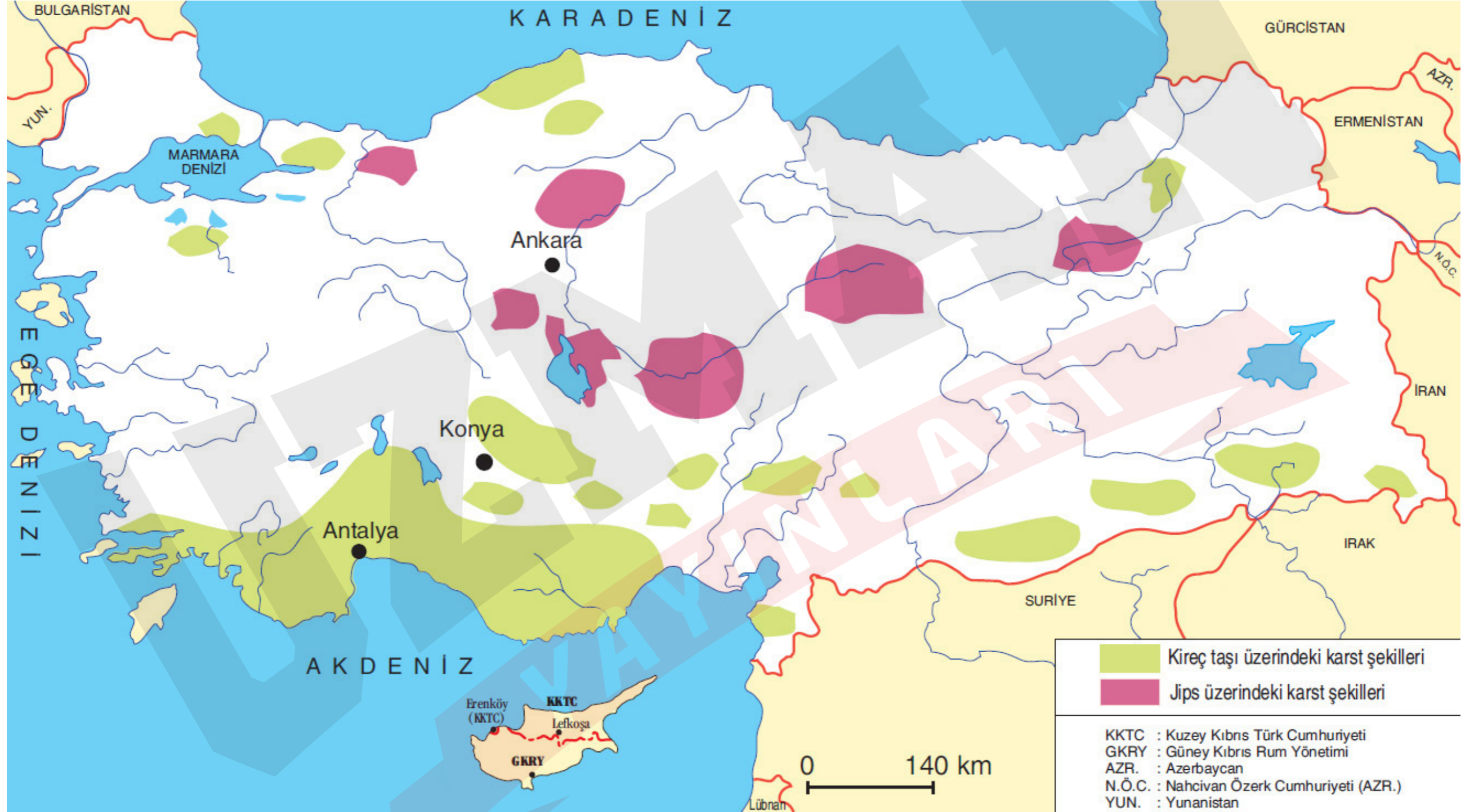
1) AKARSULARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

- **KIRGIBAYIR:** Özellikle İç Anadolu'da bitki örtüsünden yoksun yamaçlarda görülür.
- **PERİBACALARI:** Ürgüp-Göreme (Nevşehir) ve Uşak çevresinde.
- **VADİ:** Ülkemizin daha çok dağlık alanlarında çentik, Ege'de tabanlı, Orta Karadeniz, Doğu Anadolu, Akdeniz'de boğaz vadiler yaygındır. Akdeniz' kanyon vadilerin en yaygın olduğu kesimdir.
- **ÇAĞLAYAN VE DEV KAZANLARI:**
- **MENDERES:**
- **OVA VE PLATOLAR:**

2) KARSTİK ŞEKİLLER

3) RÜZGARLARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

→ Karasal, bitki örtüsü cılız, yüzey kuru ve taneli.

4) BUZULLARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKLİLLERİ

→ Kaçkarlar, Ağrı Dağı, Süphan Dağı, Buzul Dağı, Sat Dağı, Erciyes, Aladağlar ve Bolkar dağları, üzerinde buzulların bulunduğu başlıca yerlerdir. 2200m. Türkiye'de buzul şekilleri görebileceğimiz en alt yükseltilerdir.

5) TÜRKİYE'DE DALGALARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ VE KIYI TIPLERİ

→ Falezli Kıyılar

→ Tombolo ve Lagünler

6) KIYI TIPLERİ

→ Enine Kıyılar

→ Boyuna Kıyılar

→ Ria kıyısı

→ Dalmaçya kıyısı

7) TÜRKiYE'DE EROZYON

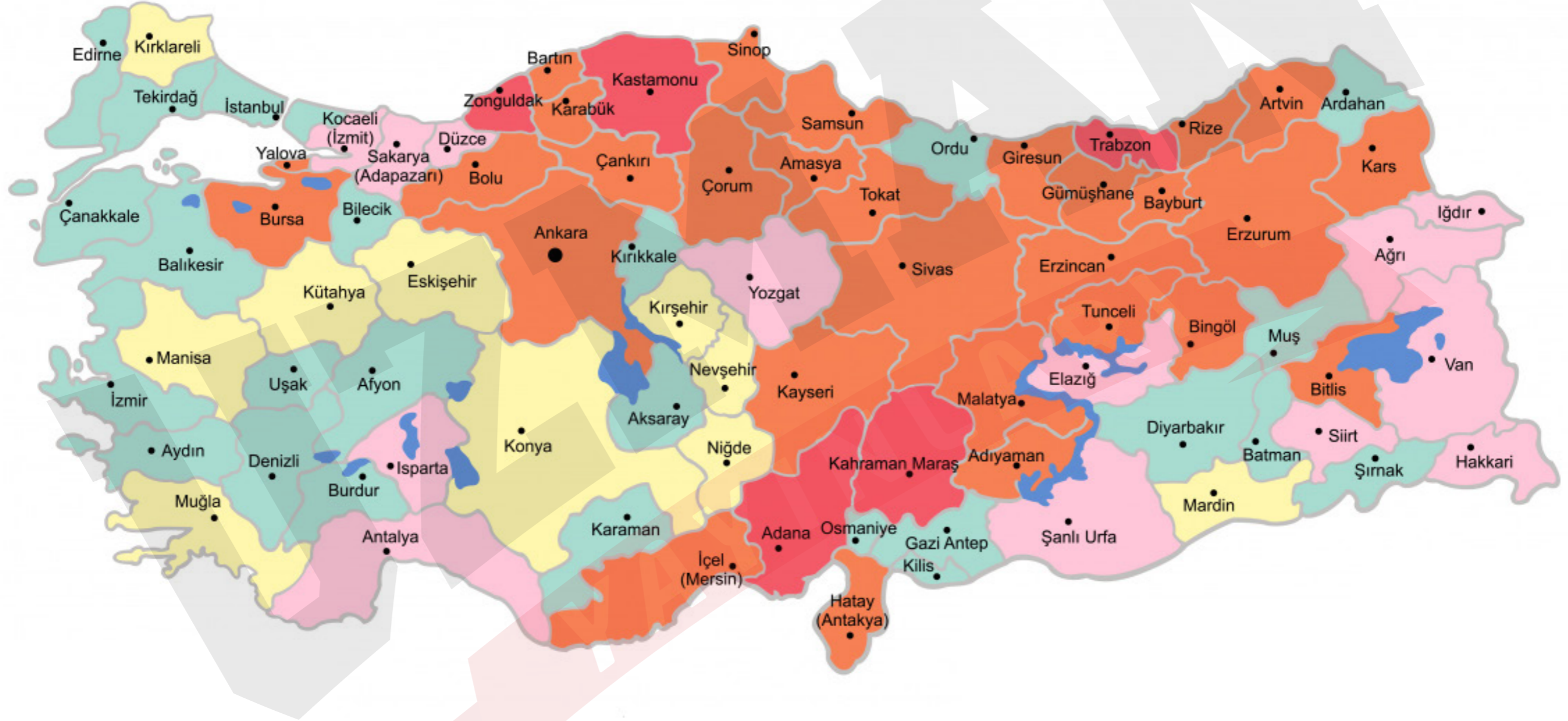
- Arazi eğiminin fazla olması
- Bitki örtüsünün cılız veya tahrip edilmiş olması
- Yağış rejiminin düzensiz olması
- Meralarda aşırı otlatma
- Tarım arazilerinin nadasa bırakılması

UZMANLARIN
YAYINLARI

8) TÜRKİYE'DE HEYELAN

→ En fazla görüldüğü yer Karadeniz (özellikle Doğu Karadeniz) en fazla görüldüğü mevsim kar erimelerinin de etkisiyle ilkbahardır.

1950-2010 yılları arasında Türkiye'de meydana gelen heyelan olaylarının illere göre dağılışı (Afet İşleri Genel Müdürlüğü)

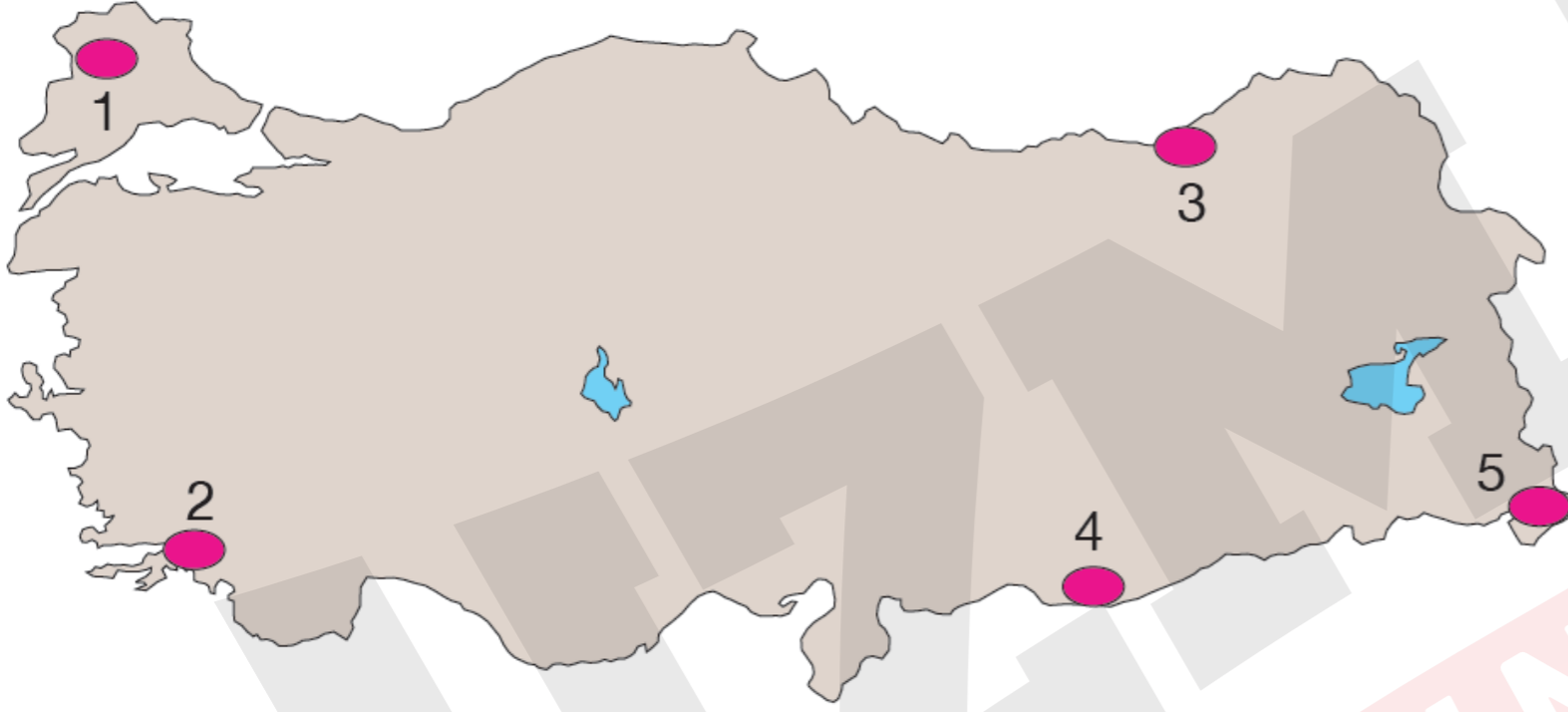
Örnek:

İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nın oluşum şekli, aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Eski akarsu vadilerinin sular altında kalması
- B) Buzul vadilerinin sular altında kalması
- C) Dalga aşındırması sonucu alçak kıyıların sular altında kalması
- D) Derin graben alanlarının yükselen deniz suyuyla dolması
- E) Eski göl çanağının yükselen deniz suyuyla dolması

Örnek:

Engebe arttıkça gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark artar.

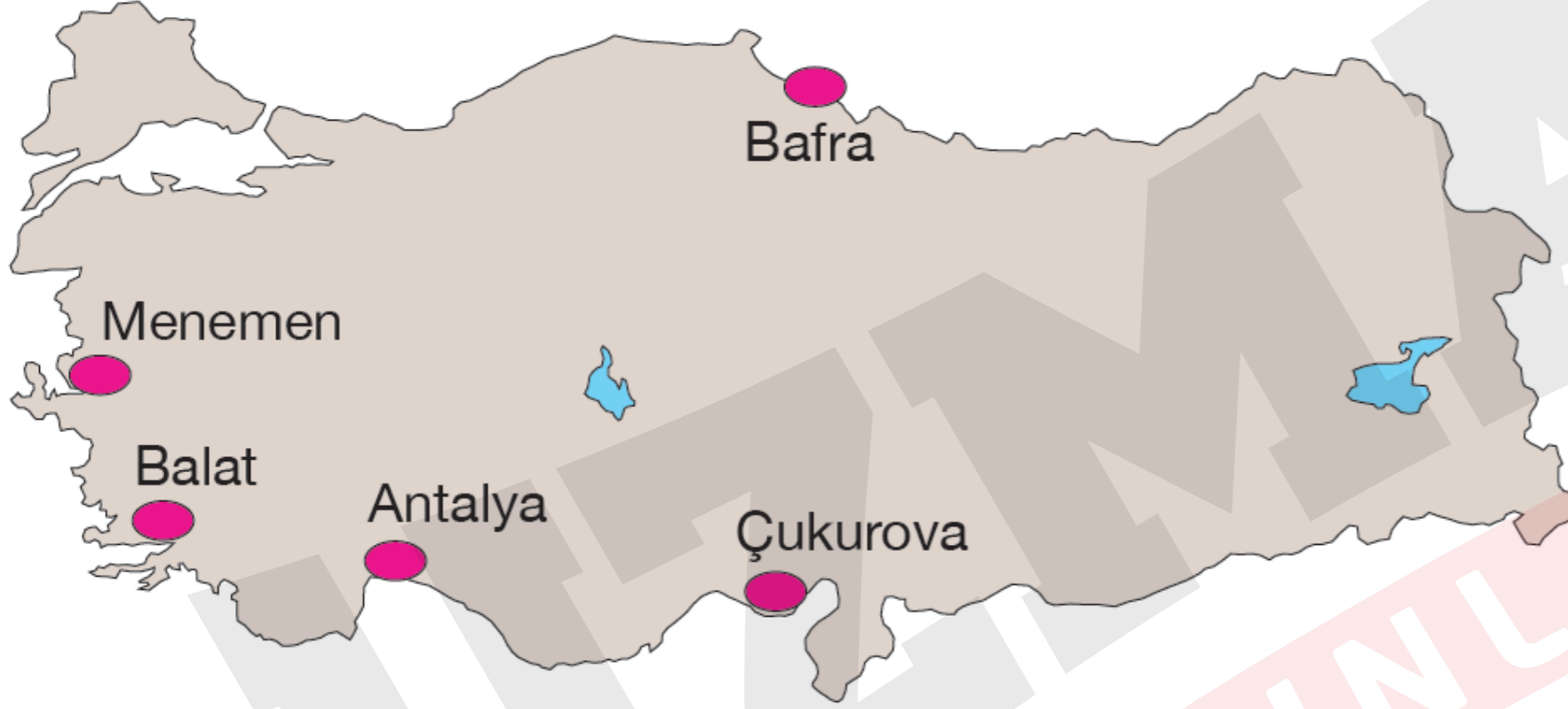

Buna göre, Türkiye'nin yer şekilleri düşünüldüğünde haritadaki numaralandırılmış alanların hangilerinde gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark daha azdır?

- A) Yalnız 1 B) Yalnız 3 C) 1 ve 4
D) 2 ve 5 E) 3 ve 5

Örnek:

Türkiye ovalarının en verimli olanlarının bir kısmı delta ovalarıdır.

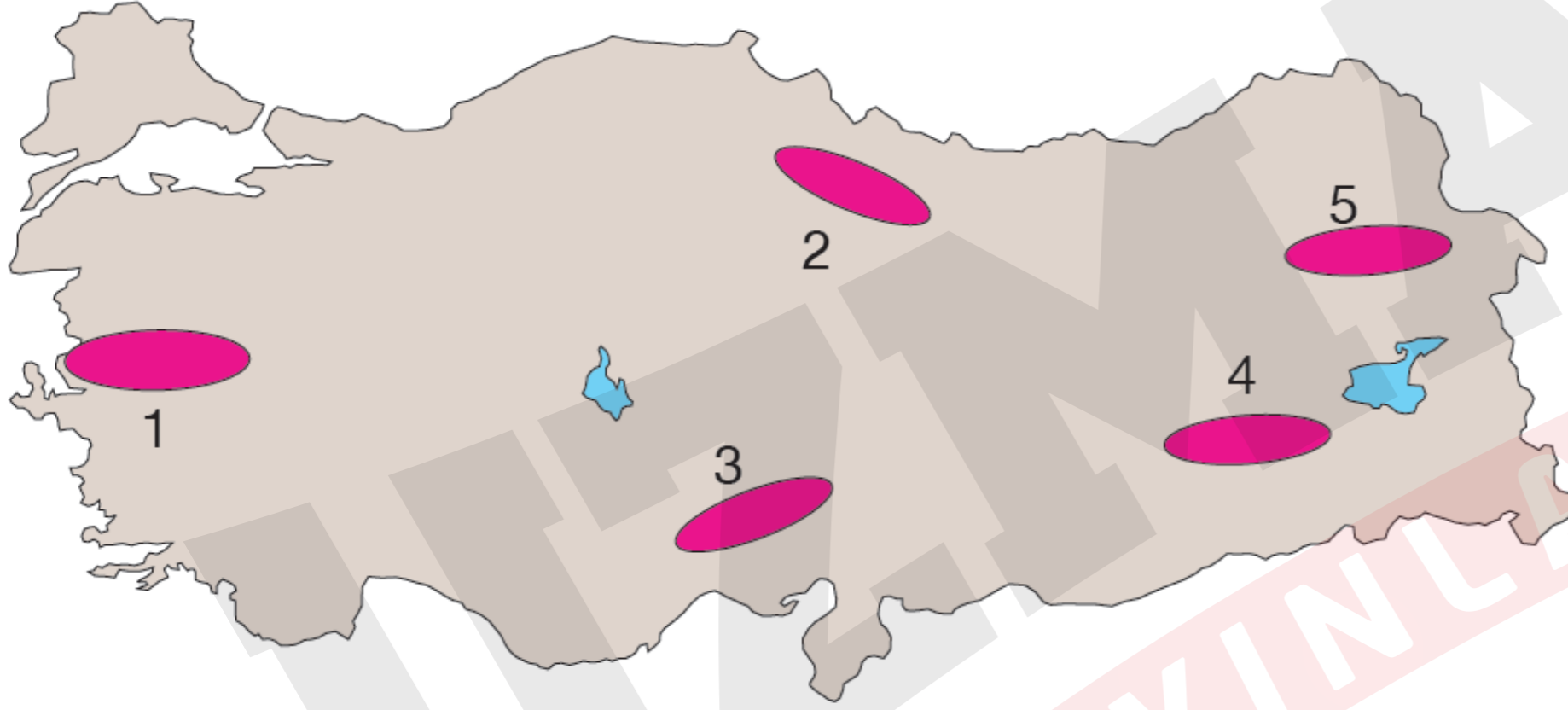

Yukarıdaki haritada gösterilen ovaların hangisi delta değildir?

- A) Antalya B) Balat C) Bafra
D) Menemen E) Çukurova

Örnek:

Boğaz vadiler akarsuların dağları yarıp geçtiği yerlerde oluşur.

Yukarıdaki haritada numaralandırılmış alanların hangisinde boğaz vadi oluşumuna daha az raslanmaktadır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5